

ISSN 2617-9660

DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-2\(14\)](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-2(14))

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР СУДОВОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ З ПИТАНЬ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ

ЕКСПЕРТ: ПАРАДИГМИ ЮРИДИЧНИХ НАУК І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

EXPERT: PARADIGM OF LAW
AND PUBLIC ADMINISTRATION

№ 2 (14) – квітень 2021

Електронне наукове видання
підготовлене у науковому партнерстві
із Всеукраїнською Асамблеєю
докторів наук з державного управління

Київ
Видавництво Ліра-К
2021

Редакція

Головний редактор
Романенко Євген Олександрович,
доктор наук з державного управління, професор,
проректор Міжрегіональної Академії управління
персоналом, Президент Асамблеї докторів наук
з державного управління України, Академік
Міжнародної Кадрової Академії, Академії наук
вищої школи та Української Технологічної
Академії, Почесний доктор Національного інсти-
туту економічних досліджень Грузії,
Заслужений юрист України. Заступники головного
редактора:

Федоренко Владислав Леонідович,
доктор юридичних наук, професор,
DrHb-доктор хабілітований наук правничих,
заслужений юрист України
Кислий Анатолій Михайлович,
доктор юридичних наук, професор
Жукова Ірина Віталіївна,
кандидат наук з державного управління,
доцент

Видається з листопада 2018 року
Періодичність: 6 разів на рік + спецвипуск
Друкується за рішенням Вченої ради
Науково-дослідного центру судової експертизи
з питань інтелектуальної власності
Міністерства юстиції України
(Протокол № 27 від 27.04.21)

Згідно Наказу Міністерства освіти і науки
України від 28.12.2019 № 1643 (Додаток 4)
журналу присвоєно категорію "Б"
в галузях юридичних наук та державного
управління

Видання включено до Google Scholar, а, також,
до міжнародних наукометричних баз: Turkish
Education Index (Турція), Polish Scholarly
Bibliography (Польща), Eurasian Scientific Journal
Index, ResearchBib.

Відповідальність за зміст, достовірність фактів,
цитат, цифр несуть автори матеріалів. Редакція
залишає за собою право на незначне редагування
і скорочення (зі збереженням авторського
стилю та головних висновків). Редакція не
завжди поділяє думки авторів та не несе
відповідальність за надану ними інформацію.
Матеріали подано в авторській редакції.
Передрук – тільки з дозволу редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Фрометівська, 2,
м. Київ, 03039 E-mail: irina_pravo@ukr.net
<http://maup.com.ua/ua/ekspert.html>

Адреса видавництва:
«Видавництво Ліра-К»
Свідоцтво № 3981, серія ДК.
03142, м. Київ, вул. В. Стуса, 22/1
тел./факс (044) 247-93-37; 228-81-12
Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net

Editorial

Editorial in Chief
Romanenko Yevgen Oleksandrovych,
Doctor of Science in Public Administration,
Professor, Vice-Rector of the Interregional
Academy of Personnel Management, President
of the Assembly of Doctors of Science in Public
Administration of Ukraine, Academician of
International Personnel Academy, Academy of
Higher Schools and Ukrainian Technological
Academy, Honorary Doctor of Economics and
National Studies of Ukraine
Honored Lawyer of Ukraine Deputy Editors:
Fedorenko Vladislav Leonidovich,
Doctor of Law, Professor, DrHb-Doctor Habilitated
Law Sciences, Honored Lawyer
of Ukraine
Kisliy Anatoliy Mikhailovich,
Doctor of Law, Professor
Iryna Vitaliivna Zhukova,
Candidate of Sciences in Public Administration,
Associate Professor

Published from november 2018
Pereodisity: 6 times on a year + one
Published according to the decision
of the Academic Council of the Research Center
for Forensic Examination on Intellectual
Property of the Ministry of Justice of Ukraine
(Protocol No 27 from 27.04.21)

According to the Order of the Ministry of
Education and Science of Ukraine dated December
28, 2019 № 1643 (Annex 4), to the magazine was
assigned category "B" in the fields of legal sciences
and public administration.

The publication is included in Google Scholar,
as well as in international scientific databases:
Turkish Education Index (Turkey), Polish Scholarly
Bibliography (Poland), Eurasian Scientific Journal
Index, ResearchBib.

The authors are responsible for the content,
accuracy of the facts, quotes, numbers. The editors
reserves the right for a little change and reduction
(with preservation of the author's style and main
conclusions). Editors can not share the world views
of the authors and are not responsible
for the information provided. Materials filed
in the author's edition.
Reprinting – with the editorial's permission strictly.

Address of the editorial board: street Frometov-
skaya, 2, Kiev, 03039 mail: irina_pravo@ukr.net
<http://maup.com.ua/ua/ekspert.html>

Addres of the editorial:
«Publishing Lira-K»
Certificate number 3981, series DK.
03142, Kyiv, street. V. Stusa, 22/1
tel / fax (044) 247-93-37; 228-81-12
Website: lira-k.com.ua, editorial: zv_lira@ukr.net

Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління : електронне наукове видання : збірник. – 2021. – № 2 (14) – квітень. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. – 279 с.

Головний редактор:

Романенко Євген Олександрович – доктор наук з державного управління, професор, проректор Міжрегіональної Академії управління персоналом, Президент Асамблеї докторів наук з державного управління України, Академік Міжнародної Кадрової Академії, Академії наук вищої школи та Української Технологічної Академії, Почесний доктор Національного інституту економічних досліджень Грузії, Заслужений юрист України.

Заступники головного редактора:

Федоренко Владислав Леонідович – доктор юридичних наук, професор, DrHb-доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), заслужений юрист України, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України.

Кислий Анатолій Михайлович – доктор юридичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту права Міжрегіональної Академії управління персоналом.

Жукова Ірина Віталіївна – кандидат наук з державного управління, доцент, заступник директора з навчально-виховної роботи Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Члени редакційної колегії з державного управління:

1. **Акімова Людмила Миколаївна** – доктор наук з державного управління, доцент кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

2. **Воротін Валерій Євгенович** – доктор наук з державного управління, професор, завідувач відділу комплексних проблем державотворення Інституту законодавства Верховної Ради України.

3. **Гурковський Володимир Ігорович** – доктор наук з державного управління, старший дослідник, професор кафедри інформаційної політики та цифрових технологій Національної академії державного управління при Президентові України, перший заступник директора ВГО «Центр дослідження проблем публічного управління».

4. **Кіслов Денис Васильович** – доктор наук з державного управління, доцент, член-кореспондент Української академії наук, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

5. **Кринична Ірина Петрівна** – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

6. **Міхальський Томаш** доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету, Гданськ, Польща.

7. **Мотренко Тимофій Валентинович** – доктор філософських наук, професор, Академік Національної академії педагогічних наук України, професор кафедри публічного ад-

міністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

8. **Новак-Каляєва Лариса Миколаївна** – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

9. **Орлова Наталія Сергіївна** – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Київського національного торговельно-економічного університету.

10. **Рябцев Геннадій Леонідович** – доктор наук з державного управління, кандидат технічних наук, професор, професор Києво-Могилянської школи врядування, головний науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень, директор спеціальних проектів Науково-технічного центру «Псіхея», член Експертної ради Міністерства енергетики України, член Комітету з питань розвитку економічної конкуренції Торгово-промислової палати України, експерт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

11. **Сурай Інна Геннадіївна** – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління та публічної служби Національної академії державного управління при Президентові України.

12. **Тимошик Лілія Павлівна** – кандидат економічних наук, Вчений секретар Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, судовий експерт, оцінювач.

13. Хаджирадева Світлана Костянтинівна – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та публічної служби Національної академії державного управління при Президентові України.

14. Якимчук Аліна Юріївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри дер-

жавного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування.

15. Яровой Тихон Сергійович – кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

Члени редакційної колегії з права:

16. Ануфрієв Микола Іванович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної Академії управління персоналом.

17. Берназюк Ян Олександрович – доктор юридичних наук (конституційне право; муніципальне право), професор кафедри конституційного та міжнародного права, Заслужений юрист України, професор кафедри Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського.

18. Вечорек Лешик – доктор хабілітований, доцент, завідувач кафедри кримінального права, кримінології та криміналістики Відділення права та соціальних наук Університету Яна Кохановського в м. Кельце (Польща).

19. Дорохіна Юлія Анатоліївна – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності Міжрегіональної Академії управління персоналом.

20. Заросило Володимир Олексійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності Міжрегіональної Академії управління персоналом.

21. Кайдашев Роман Петрович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної Академії управління персоналом.

22. Кислий Анатолій Михайлович – доктор юридичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту права Міжрегіональної Академії управління персоналом.

23. Коваленко Валентин Васильович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України.

24. Козаченко Олександр Іванович – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності Міжрегіональної Академії управління персоналом.

25. Литвиненко Віктор Іванович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Міжрегіональної Академії управління персоналом.

26. Муравйов Кирило Володимирович – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної Академії управління персоналом.

27. Нестерович Володимир Федорович – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка.

28. Ніколас Шмітт – кандидат наук, старший науковий співробітник Інституту федералізму Університету Фрібургу (Швейцарія).

29. Скрипнюк Олександр Васильович – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, Заслужений юрист України, Заступник директора Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України.

30. Титко Анна Василівна – кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ.

31. Фатхутдінов Василь Гайнулович – доктор юридичних наук, начальник головного управління Пенсійного фонду України у Київській області.

32. Яблонская-Бонса Йоланта – професор, доктор юридичних наук, керівник кафедри теорії, філософії та історії права Академії Леона Козьмінського в Варшаві, головний редактор часопису «Критика права» (Республіка Польща).

33. Янчук Артем Олександрович, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, радник Першого заступника Голови Верховної Ради України.

34. Яскренія Єжи – професор, доктор хабілітований (Dr Hab), декан Факультету юридичних і суспільних наук Університету ім. Яна Кохановського в м. Кельце, завідувач кафедри конституційного, європейського і міжнародного публічного права, Віце-президент Правління Польського Товариства конституційного права, Спікер Товариства Польських парламентаріїв, член Правління Європейського Товариства колишніх парламентаріїв Ради Європи (FP-AP) в Парижі (Польща)

Editor in Chief:

Romanenko Yevgen Oleksandrovych – Doctor of Science in Public Administration, Professor, Vice-Rector of the Interregional Academy of Personnel Management, President of the Assembly of Doctors of Science in Public Administration of Ukraine, Academician of International Personnel Academy, Academy of Higher Schools and Ukrainian Technological Academy, Honorary Doctor of Economics and National Studies of Ukraine.

Deputy Editors:

Fedorenko Vladislav Leonidovich – Doctor of Law, Professor, Director of the Scientific Research Center of Forensic Examination from the questions of Intellectual Property of the Ministry of Justice of Ukraine.

Kisliy Anatoliy Mikhailovich – Doctor of Law, Professor, Director of the Educational and Research Institute of Law of the Interregional Academy of Personnel Management.

Zhukova Iryna Vitaliivna – Candidate of Science in Public Administration, Associate Professor, Deputy Director from the Educational Work of the Educational and Scientific Institute of Management and Psychology of the State Institution of Higher Education UNIVERSITY OF EDUCATIONAL MANAGEMENT.

Members of the editorial board of Public Administration:

1. **Akimova Liudmyla Nikolaevna** – Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management.

2. **Vorotin Valery Yevgenyovych** – Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Head of the Department of Complex Problems of State Building of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine.

3. **Gurkovsky Volodymyr Igorevich** – Doctor of Sciences in Public Administration, Senior Researcher, Professor of the Department of Information Policy and Digital Technologies of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, First Deputy Director of the Center for Research on Public Administration Problems. vladimir.

4. **Khadzhyradieva Svitlana Kostiantynivna** Doctor of Science in Public Administration, Professor Head of the Department of Public Administration and Public Service of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

5. **Kislov Denis Vasilievich** – Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor, Corresponding Member of the Ukrainian Academy of Sciences, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Human Resources Management.

6. **Krynychna Iryna Petrivna** – Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Administration and Local Self-Government of Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

7. **Michalski Tomasz** Doctor of Science, Associate Professor, Department of Geography, Regional Development, Gdansk University, Gdansk, Poland.

8. **Motrenko Tymofii Valentinovich** – Doctor of Philosophy, Professor, Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management.

9. **Novak-Kalyaeva Larisa Nikolaevna** – Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Administration of the Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

10. **Orlova Nataliia Sergeevna** – Doctor of Sciences in Public Administration, professor, professor of the Department of Public Administration and Management of Kyiv National Trade and Economics University.

11. **Riabtsev Gennadii Leonidovich** – Doctor of Science (Dr. Hab.) in Public Administration, Candidate of Sciences (PhD) in Chemical Engineering, Professor, Professor of the Kyiv-Mohyla School of Governance; Chief Researcher of the National Institute for Strategic Studies; Special Projects Director of Scientific and Technical Centre PSYCHEA; Member of the Expert Board of Ministry of Energy of Ukraine, Member of the Committee on Economic Competition Development of the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine; Expert of the National Agency for Higher Education Quality Assurance.

12. **Suray Inna Gennadyevna** – Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Professor of Public Administration and Public Service at the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

13. Timoschik Liliya Pavlivna – Candidate of Economic Sciences, Scientific Secretary, Scientific and Research Center for Shipboard Expertise, Power Supply and Telecommunications Ministry of Justice of Ukraine, Shipboard Expert.

14. Yakymchuk Alina Yurievna – Doctor of Economics, professor, professor of the Department of Public Administration, Documentation and In-

formation Activity of the National University of Water Management and Nature Management.

15. Yarovoi Tikhon Sergeevich – Ph.D. in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management.

Members of the editorial board:

16. Anufriev Nikolai Ivanovich – Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Administrative, Financial and Banking Law of the Interregional Academy of Personnel Management.

17. Bernaziuk Ian Alexandrivich – Doctor of Law (constitutional law; municipal law), Professor of the Department of Constitutional and International Law, Honored Lawyer of Ukraine, Professor of the department V.I. Vernadsky Taurida National University.

18. Dorokhina Juliia Anatolievna – Doctor of Law, Associate Professor, Professor of the Department of Security Management, Law Enforcement and Anti-corruption Activities of the Interregional Academy of Personnel Management.

19. Fatkhutdinov Vasyl Hajnulovitch – Doctor of Law, Head of the Main Department of the Pension Fund of Ukraine in the Kyiv region.

20. Jabłońska-Bonca Jolanta – Prof., dr hab., Head of the Department of Theory, Philosophy and History of Law of the Leon Kozminski Academy in Warsaw, Editor-in-Chief of the journal Critique of Law (Republic of Poland).

21. Kaydashev Roman Petrovich – Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Administrative, Financial and Banking Law of the Interregional Academy of Personnel Management.

22. Kisly Anatoly Mikhailovich – Doctor of Law, Professor, Director of the Educational and Research Institute of Law of the Interregional Academy of Personnel Management.

23. Kisly Anatoly Mikhailovich – Doctor of Law, Professor, Director of the Educational and Research Institute of Law of the Interregional Academy of Personnel Management.

24. Kozachenko Oleksandr Ivanovich – Candidate of Legal Sciences, Senior Researcher, Professor of the Department of the Department of Security Management, Law Enforcement and Anti-corruption Activities of the Interregional Academy of Personnel Management.

25. Kovalenko Valentin Vasilievich – Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Corresponding member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Leading Researcher of the Copyright and Related Rights Sector of the Laboratory of Copyright and Information Technologies of the Scien-

tific and Research Center of Forensic Expertise on Intellectual Property of the Ministry of Justice of Ukraine.

26. Muraviov Kyrylo Volodymyrovych – Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Administrative, Financial and Banking Law of the Interregional Academy of Personnel Management.

27. Nesterovych Volodymyr Fedorovych – Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of State and Legal Disciplines of Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko.

28. Nicolas Schmitt – PhD, Senior Research Fellow of the Institute of Federalism of the University of Fribourg (Switzerland).

29. Skrypniuk Oleksandr Vasylovych – Doctor of Law, Professor, Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Deputy Director of the Institute of State and Law. V.M. Koretsky NAS of Ukraine.

30. Tytko Anna Vasylivna – Candidate of Law, Leading Researcher at the National Academy of Internal Affairs.

31. Vychorek Lesik – doctor habilitated, Associate Professor, Head of The Department of Criminal Law, Criminology and Criminalistics, The Faculty of Law and Social Sciences, Jan Kochanowski University in Kielce (Poland).

32. Yaskrenia Jerzy – professor, doctor habilitated (Dr Hab), Decan of the Faculty of Law and Social Sciences, University. Jan Kochanowski in Kielce, Head of the Department of Constitutional, European and International Public Law, Vice-President of the Board of the Polish Society of Constitutional Law, Speaker of the Society of Polish Parliamentarians, Member of the Board of the European Society of Former Parliamentarians of the Council of Europe (FP-AP) in Paris (Poland).

33. Yanchuk Artem Oleksandrovych, Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Adviser to the First Vice Speaker of The Verkhovna Rada of Ukraine.

34. Zarosylo Volodymyr Olexijovych – Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Management of Security, Law Enforcement and Anti-Corruption Activity of the Interregional Academy of Personnel Management.

Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності

**Федоренко Владислав Леонідович,
Бутнік-Сіверський
Олександр Борисович,
Коваленко Валентин Васильович**

Судово-правові та економічні механізми охорони права на об'єкти інтелектуальної власності в Україні: проблеми і перспективи 11

Тимощик Лілія Павлівна

Методичне забезпечення та практика оцінювання збитків у результаті порушення прав інтелектуальної власності 40

Андрущук Геннадій Олександрович

Штучний інтелект і інтелектуальна власність: проблеми регулювання 58

Криміналістика і судова експертиза

Архіпов Віктор Віталійович

Судова товарознавча експертиза обладнання, яке завозиться в Україну та особливості визначення пошкоджень при транспортуванні 81

**Віхляєв Олексій Костянтинович,
Германюк Ірина Володимирівна**

Судово-економічна експертиза та електронний обіг документів у кримінальному процесі 90

Питання публічного права

**Анакіна Тетяна Миколаївна,
Іванченко Елла Ігорівна,
Журавель Неонілла Олександрівна**

Проблеми виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини та шляхи їх вирішення 99

Голоядова Тетяна Олексіївна

Правові аспекти визначення бюджетного контролю України згідно з міжнародними стандартами 108

Гунбіна Олена Володимирівна

Трансформація поняття «адміністративна послуга» в законодавстві України 116

**Богославець Оксана Григорівна,
Ілляшенко Інна Олегівна,
Опанащук Юрій Якович,
Царук Володимир Васильович,
Юрченко Крістіна Михайлівна**

Протекційні заходи держави для підтримки туристичного бізнесу в умовах пандемії: світовий досвід та українські реалії 130

**Драган Марія Василівна,
Шульга Тетяна Михайлівна**

Усунення подвійного оподаткування: сутність та практика застосування 145

**Литвиненко Дар'я Олександрівна,
Шульга Тетяна Михайлівна**

Взаємовідносини держави та платників податків у податкових правовідносинах 153

Луцков В'ячеслав Олегович

Практика застосування електронної петиції як форми безпосередньої участі територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування в Україні.....160

Федоренко Максим Владиславович

Генезис системи управління державною (публічною) службою в Україні та Республіці Польща: адміністративно-правові аспекти...169

Процесуальне законодавство

**Чехівський Ярослав Олегович,
Починок Олександр Вікторович,
Чубейко Віктор Іванович**

Правові основи представництва адвокатом кількох учасників судового провадження.....190

Міжнародне право

**Грекова Олександра Олександрівна,
Доценко Лілія Віталіївна**

Практика Європейського суду з прав людини як джерело права в Україні: проблемні питання198

Неділько Богдан Ігорович

Правовий аналіз заборони підготовки свідків до давання показань в міжнародному кримінальному суді.....205

Теорія та історія державного управління

Бень Ярослав Віталійович

Методологія наукових досліджень механізмів демократії участі в сфері державного управління в Україні: поняття, зміст, сутнісні ознаки213

Сучасні технології управління в державі

**Швидка Тетяна Ігорівна,
Бабійчук Валентина Сергіївна,
Садонцева Лідія Костянтинівна**

Корпоративне зелене відмивання в практиці господарської діяльності: актуальні проблеми та методи протидії.....224

**Орлова Наталія Сергіївна,
Бурик Зоряна Михайлівна**

Державна інформаційна політика в Україні в сфері охорони здоров'я.....233

**Лесик Олена Василівна,
Тодорова Ольга Леонтіївна**

Створення інфраструктури геопросторових даних як базис просторового розвитку та трансформації держгеокадастру в Україні243

Функціонування і розвиток механізмів державного управління

Непомнящий Олександр Михайлович

Державне регулювання інжинірингової діяльності: міжнародний досвід254

Регіональне управління та місцеве самоврядування

**Романенко Євген Олександрович,
Непомнящий Олександр Михайлович**

Ключові закони для запуску ринку землі в Україні264

ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 35

[https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-2\(14\)-254-263](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-2(14)-254-263)

Непомнящий Олександр Михайлович,

доктор наук з державного управління, професор, Заслужений будівельник України, президент Громадської спілки «Міждержавна гільдія інженерів-консультантів», професор кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, тел.: (044) 264-52-54, e-mail: n_a_m@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-5766-3150>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНЖИНІРИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Анотація. Наразі інжинірингова діяльність є усталеним механізмом оптимізації управління інвестиційними проектами в країнах – членах Європейського Союзу та у Сполучених Штатах Америки, адже дозволяє підвищувати економічну компетентність, ефективність реалізації проектів та, як наслідок, ринково-економічну позицію на міжнародній арені. Державне регулювання інжинірингу в Європі координує та визначає основні аспекти його розвитку, забезпечуючи її відповідність закону та наявність прозорих інвестиційних фондів. Натомість, у Сполучених Штатах Америки більша увага приділяється способам укладення контрактних угод на виконання цільових архітектурно-будівельних та інших комерційних проектів.

В той же час, міжнародний державно-управлінський досвід у сфері інжинірингу дозволяє визначити його практичне підґрунтя, специфіку формування державно-управлінського апарату взаємодії держави і приватного сектору. Досвід Європи та Америки дозволяє актуалізувати функціональне та системне призначення інжинірингу, його тенденції розвитку та стилістику державного регулювання.

На додаток, роль інжинірингу та потреба в його ефективному врегулюванні зумовила необхідність детального ретроспективного аналізу цього виду діяльності. Актуальним є визначення його розуміння урядами країн – членів Європейського співтовариства та Сполученими Штатами Америки. Не менш важливо виокремити соціально-наукові та фінансово-економічні зміни, що супроводжують даний процес. Акцент на пошукові інструментів підвищення прогресивності капіталовкладень та строків виконання інвестиційних проектів за участі інжинірингових компаній у країнах Європи та Сполучених Штатах Америки виступає ще одним предметом дослідження.

Окрім того, стан інжинірингу є дотичним до науково-теоретичної та практично-урядової компоненти державного управління. Через це особливої значущості набуває вивчення взаємодії між науковцями та державно-управлінським апаратом як у Європейському Союзі, так і в Сполучених Штатах Америки. Успішна реалізація владно-урядової інжинірингової політики є поєднанням теоретично-практичної та державно-наукової.

Ключові слова: інжиніринг, інжинірингова діяльність, Європейський Союз, Сполучені Штати Америки, проєкт, державна політика, комерціалізація.

Nepomnyashchy Oleksandr Mykhailovich,

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Honored Builder of Ukraine, Professor of the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, str. Frometivska, 2, tel. : (044) 264-52-54, e-mail: n_a_m@ukr.net, [https // orcid.org / 0000-0002-5766-3150](https://orcid.org/0000-0002-5766-3150).

STATE REGULATION OF ENGINEERING ACTIVITIES: INTERNATIONAL EXPERIENCE

Abstract. Currently, engineering is the newest government mechanism of the European Union and the United States, as it allows to increase economic competence, efficiency and market and economic position in the international arena. State regulation of engineering in Europe coordinates and determines the main aspects of its development, examining in detail the compliance with the law and the availability of transparent investment funds. Instead, in the United States, more attention is being paid to ways to enter into contractual agreements for targeted architectural, development, and commercial projects.

At the same time, the international public administration experience in the field of engineering allows to determine its practical basis, the specifics of the formation of the public administration apparatus of public-private sector interaction. The experience of Europe and America allows to actualize the functional and systemic purpose of engineering, its development trends and stylistics of state regulation.

In addition, the role of engineering and the need for its study necessitated its detailed retrospective analysis. It is important to define its understanding by the governments of the member states of the European Community and the United States of America. It is equally important to distinguish between socio-scientific and financial-economic changes that accompany this process. The emphasis on finding tools to increase the progress of investment and timing of engineering projects in Europe and the United States is another subject of study.

In addition, the state of engineering is related to the scientific-theoretical and practical-governmental base. Because of this, the interaction between scientists and the government is especially important – both in the European Union and in the United States. Successful implementation of government-government engineering policy is a combination of theoretical and practical and state-scientific basis.

Key words: engineering, engineering activity, European Union, United States of America, project, government policy, commercialization.

Постановка проблеми. Можна констатувати, що рівень та функціональне призначення інжинірингу країн Європи та Сполучених Штатів Америки є достатньо високим. Масштабна складова функціонування компаній є належним чином налагодженою. Державно-управлінський апарат в даному випадку – не лише державний контролер, але й посередник між владно-інжиніринговою спільнотою та іншимистейкхолдерами у будівництві. Це дозволяє визначити гласність, відкритість та економічну прозорість основами інжинірингової діяльності у країнах Європейського співтовариства та Сполучених Штатах Америки.

Через це, необхідним є дослідження розвитку, становлення та регулювання інжинірингу у міжнародній практиці управління проектами. Враховуючи фінансову прибутковість комерційної структури бізнесу Європи та Америки, важливо визначити політико-економічну та науково-проектну складову діяльності зарубіжних компаній. Водночас, логічним виступає аналіз структурної специфіки інжинірингу та перспективних напрямків його розвитку на території країн Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки із одночасним дослідження ринку та управлінських закономірностей, що є притаманними для міжнародного досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжнародний досвід інжинірингу виступає предметом інтересу багатьох науковців. Інформатизаційна складова процесу, його теоретико-практична та методологічна основа визначають необхідність детального дослідження його основ. Актуальним у даному випадку є англо-американ-

ські дослідницькі надбання, зокрема, роботи Д. Мартіна, М. Робсона, М. Гаммера, Р. Гаррінгтона та Д. Чемпі). Вітчизняна наукова література визначає переважно теоретичні основи міжнародної практики інжинірингу: необхідно виокремити О. Кузьміна, Л. Лозовського, Є. Панченко та В. Кашчина.

Мета статті – визначити закономірно-специфічні риси інжинірингу Європи та Сполучених Штатів Америки, встановивши особливості його державного регулювання у ретроспективному та перспективному планах.

Виклад основного матеріалу. Потрібно зауважити, що поняття «інжиніринг» у міжнародній практиці трактується досить по-різному. Так, Р. Гаррінгтоном він визначається як інструмент створення продукту (процесу). Водночас, необхідною складовою інжинірингової діяльності є залучення людського капіталу – як примат законодавства країн Європи, де розумовий потенціал визнається рушійною силою соціально-економічних та політико-соціальних перетворень [1].

Поміж тим, між державно-управлінськими позиціями Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки існує певна різниця. Відтак, Європейською економічною комісією ООН (ЄЕК ООН) інжиніринг визначено як проектну діяльність, що має на меті покращення показників виробничої інженерії. Натомість, Американською Радою інженерів з професійного розвитку (APIRP, ECPD) зроблено акцент на творчому підґрунті інжинірингу, котрий виступає його основою в проектній галузі та в області стратегічно-об'єктної експлуатації [2].

Потрібно зауважити, що на теренах Європейського Союзу основною функцією інжинірингу є вирішення конкретного завдання, що базується на процесах аналізу, синтезу та моделювання. Наприклад, німецьким Бундесратом акцентовано увагу на розгалуженості інжиніринг-проблематики та, водночас, неоднорідних основах її вирішення.

Одночасно, у Сполучених Штатах Америки значна увага приділяється функціональному призначенню інжинірингової діяльності. Процес наукового дослідження та розробки проєкту має включати у себе такі стадії: дослідження, розробка та проєктування (консультування).

Так, відповідно до позицій Американського товариства інженерів-механіків (ASME), дослідження передбачає використання загальнонаукових та математичних методів, засобів та концепцій, що є застосовним для пошуку нових принципів та процесів вирішення завдання; розробка ототожнюється із застосуванням результатів дослідження для практичних цілей, що поєднане із творчим використанням знань для створення нових моделей у різних областях; проєктування є процесом розробки виду, стилістики та характерних рис продукції, що забезпечує відповідність вимогам та задоволення потреб і очікувань [3].

Факультативно, Д. Чемпі відносить до процесу державного регулювання інжинірингу Сполученими Штатами Америки процес проєктування виробу (послуги) на етапі виробництва. Науковець зазначає, що контроль та нагляд за роботою створеного об'єкту дозволяє керувати якісними характеристиками новітньої продукції. У

такий спосіб відбувається об'єднання інжинірингових функцій у окрему логічну послідовність, де проєктний менеджмент виступає базовою управлінсько-інжиніринговою ідеологією [4].

Необхідно зауважити, що інжинірингові послуги країн Європи та Сполучених Штатів Америки останнім часом мають тенденцію до оновлення урядово-управлінського регулювання. Область інжиніринг-діяльності є достатньо широкою. При цьому, на міжнародному рівні існує досвід проведення консультаційних послуг або реалізації технологічних знань як складових проєктних процесів.

Для країн Європейського Союзу більш притаманним є державний контроль за розробкою конкретного об'єкту (при цьому використовуються систематизовані знання, що є необхідними для його створення). В той же час для Сполучених Штатів Америки більш притаманним є побудова проєктно-технічної документації, нормативно-управлінський контроль за рівнем підготовки спеціалістів та регулювання процесу будівництва.

Варто констатувати, що зарубіжний досвід державного регулювання інжинірингових послуг (Європейський Союз та Сполучені Штати Америки) містить регламентацію інженерно-консультаційних, виробничих та інших послуг із підготовки інвестиційних проєктів та їх реалізації, включно із будівництвом та експлуатацією об'єктів.

Найбільш дієве управління інжиніринговими процесами серед розвинених країн світу демонструють Сполучені Штати Америки, Франція, Велика Британія, Японія, Німеччина, Італія, Канада та Швеція. За загальним пра-

вилі, основними критеріями інжиніринг-управління зазначених країн є контроль за вивченням ринку, інженерно-геологічними дослідженнями територій, розробкою планів капіталовкладень, розвитком транспортної інфраструктури та техніко-економічним обґрунтуванням доцільності створення конкретного об'єкта [5].

Державно-управлінська техніка країн Європи та Сполучених Штатів Америки дозволяє виділити два напрямки регламентації інжинірингових послуг: базисний та детальний інжиніринг.

Базисний інжиніринг більш властивий країнам – членам Європейського Союзу. Це – державно-управлінський інструмент, що дозволяє контролювати виконання попередніх інженерних досліджень та інженерних розрахунків (генеральних планів, попередня оцінка проектного кошторису, розробка вимог до обладнання та матеріалів). В той же час детальний інжиніринг, притаманний Сполученим Штатам Америки, виявляється у контрольно-наглядовій функції держави щодо проектно-документації та розрахунків з реалізації послуг (проектів), технічних специфікацій та надання консультативно-організаційних послуг.

Відповідно до нормативних позицій розвинених країн світу, інжинірингові послуги мають ознаки системності та різноманітності. Так, згідно із державно-управлінськими позиціями Франції, інжиніринг включає підготовку контракту, організацію торгів, оцінку підготовлених пропозицій, відповідні рекомендації щодо ринку. Існують окремі, субсидіарні елементи урядово-владного управління інжинірингом, до яких віднесено: надан-

ня державної допомоги в будівництві об'єктів, проведення випробувань обладнання, співставлення кошторису та реально витрачених коштів на реалізацію проекту, контроль за сертифікацією виконаної роботи, нагляд за техніко-тактичною підготовкою персоналу тощо.

Необхідно відзначити, що у країнах Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки велика увага приділяється правовому контролю за діяльністю інжинірингових фірм. Фірма надає відповідні послуги в промислово-виробничій галузі, і ділиться на велику, середню або малу – відповідно до масштабу грошового обігу. Одночасно, в законодавстві Сполучених Штатів Америки існує колізія – інжинірингова фірма не відноситься ні до виробника, ні до будівельних компаній. Проблематика організаційно-правової форми породжує неоднозначність державно-управлінського впливу [6].

На противагу, для країн Європейського Союзу більш притаманною є повноцінна регламентація інжинірингової діяльності. Так, у державно-нормативній політиці Великої Британії (де, власне, інжиніринг зародився у 1980-х роках), фігурує поняттям «повного інжинірингу», котрим передбачається досягнення повної згоди з фірмою на рахунок комплексу послуг щодо створення об'єкта (від стадії проектування – до стадії початку експлуатації). Існує презумпція, що умови домовленості суворо фіксуються шляхом укладення контракту.

В Австрії нормативно врегульовано можливість здійснення комплексу будівельно-монтажних робіт безпосередньо замовником, за умови ефективного контролю та нагляду за ходом

будівництва спеціалістами інженерно-консультаційної фірми. Функції, обов'язки та коло компетенції замовника і виконавця повинні суворо визначатися контрактом. Такий тип роботи нерідко називають «наданням технічної допомоги замовнику».

Актуальною є державно-урядова позиція Сполучених Штатів Америки, де наголошується на обов'язковості високого рівня професійної підготовки інженерів-консультантів під час надання інжинірингових послуг. Для державної політики у даній сфері неприпустимим є зниження конкурентоспроможності інжинірингової компанії. Відтак, індикатором спроможності фірми виступає не ціна, а організаційні та кваліфікаційні умови реалізації проєктів. Урядовий апарат Америки приділяє увагу пільговому кредитуванню та фінансуванню розробницьких ідей. Широке розповсюдження отримав фінансовий інжиніринг, який полягає у наданні замовникам консультацій з питань фінансування у комплексі (щодо питань кредитів, гарантій, страхування, податків та зборів). У Сполучених Штатах Америки інжинірингові фірми тісно співпрацюють з банківськими установами. Останні нерідко виступають фінансовими партнерами, внаслідок чого уряд регулює це питання з точки зору фінансової, юридичної та проєктної грамотності.

Доцільно наголосити, що у країнах Європи помітно зріс попит на інформаційні послуги (глобалізаційний тренд), що пов'язано із впровадженням новітніх технологій. Через це Європейський Парламент регулярно відправляє представників на технічні наради інжинірингових фірм, а, також, контролює проведення семінарів, метою яких

є ознайомлення клієнтів з новими технологіями та устаткуванням [7].

Окрім того, розвинені країни світу активно використовують комп'ютерні технології як рушійну силу проєктно-ідейних змін. Влада Швейцарії приділяє значну увагу раціоналізації діяльності та підвищенню конкурентоспроможності інжинірингових компаній. Поміж тим, урядом запроваджується система автоматизованого проєктування, системи інформації та управління. При цьому, рівень автоматизації таких послуг розглядається як один із критеріїв ефективності та якості інжинірингових послуг.

Загальноурядова політика Європейського співтовариства заснована на інжиніринговій неоднорідності. Так, існують компанії, що спеціалізуються на вузький розділах інжинірингу, та ті, що здатні надавати комплексні послуги. Деякі країни Європи (Австрія, Німеччина, Франція) акцентують увагу на тісному зв'язку між наукою та інжинірингом, відмічаючи їх зв'язок. Так, парламент Австрії зазначив, що це «єдиний процес створення, апробації та запровадження техніко-технологічних досягнень, передових рішень та розробок». Німецький Бундестаг відзначає, що «наука генерує нові ідеї та рішення, а інжиніринг доводить їх до практичного втілення». То ж сучасне інвестиційне проєктування у країнах Європи пов'язане не лише з інноваційною, але й з науково-теоретичною складовою.

Необхідно наголосити, що у Сполучених Штатах Америки спостерігається певна синонімічність понять інжинірингу та інженерної діяльності. З урядово-управлінської точки зору вони пов'язані з процесом створення пакету передпроєктної та проєктної

документації та отримання даних, що відображає результати інженерних ідей. Водночас, дослідники слушно зауважують, що розробка інженерних даних американським законодавцем чітко не регламентована.

Варто додати, що Європейська економічна комісія ООН класифікує інжиніринг за видами. Виділяються консультативний, будівельний, технологічний та комплексний інжиніринг. Останній включає такі функції як проєктування, поставку обладнання, керівництво будівельно-монтажними роботами, реалізацію проєкту «під ключ» тощо. Практика Європейського Союзу також містить нормативне врегулювання договорів комплексного інжинірингу, де спеціалізована компанія нерідко надає послуги щодо організації фінансування (залучення додаткових інвестицій), налагодження управління поставками матеріально-технічних ресурсів, підготовка введення налагодженого (проєктного) об'єкта в експлуатацію [8].

Поміж тим, інжинірингова діяльність у Сполучених Штатів Америки містить відмінну владно-урядову регламентацію. До даних особливостей можна віднести, зокрема, реінжиніринг (як модель організації робіт з термомодернізації); компіляція функцій замовника та державних органів; неактивна роль держави у процесах створення нових об'єктів; розширення області застосування міжнародних стандартів у інжинірингу та технічному регулюванні; формування нових моделей зростання та конкуренції на глобальних ринках інжинірингових послуг.

Згідно із урядовими концепціями управління Європи та Сполучених Штатів Америки, інжиніринг визна-

ється у якості координуючого елемента між технічною роботою та менеджментом, себто він сприймається як «технічний менеджмент». В цей же час, Європейська економічна комісія ООН не відносить інжинірингову діяльність до процесів проєктного конструювання, створення (будівництва) та експлуатації технічних систем.

На Рис. 1. представлено концептуальну модель державного впливу на інжинірингову діяльність у країнах Європи та в Сполучених Штатах Америки.

Аргументованим є твердження про політико-управлінську привабливість інжинірингового інвестування в Європейському Союзі та Сполучених Штатах Америки. На переконання В. Кащишина, валовість західних інноваційних проєктів є достатньою; владно-політичні рішення сприяють інвестиційному розвитку; підприємницько-інженерна ініціатива заохочується державними органами (Європейська економічна комісія ООН, Європейський Парламент у Європейському Союзі, Американська Рада інженерів з професійного розвитку та Американська спільнота інженерів-механіків у США).

Водночас, варто наголосити на недостатньо визначеній державницькій концепції управління інжинірингового бізнесу: владні інституції розвинених країн світу не мають достатнього технічного та організаційного ресурсу задля менеджменту проєктів та послуг, що створює тенденцію до роздержавлення технічного регулювання. То ж країни Європи та Сполучені Штати Америки майже не регулюють об'єктно-організаційну сторону інжинірингу (ані на законодавчому, ані на виконавчо-розпорядчому рівнях).

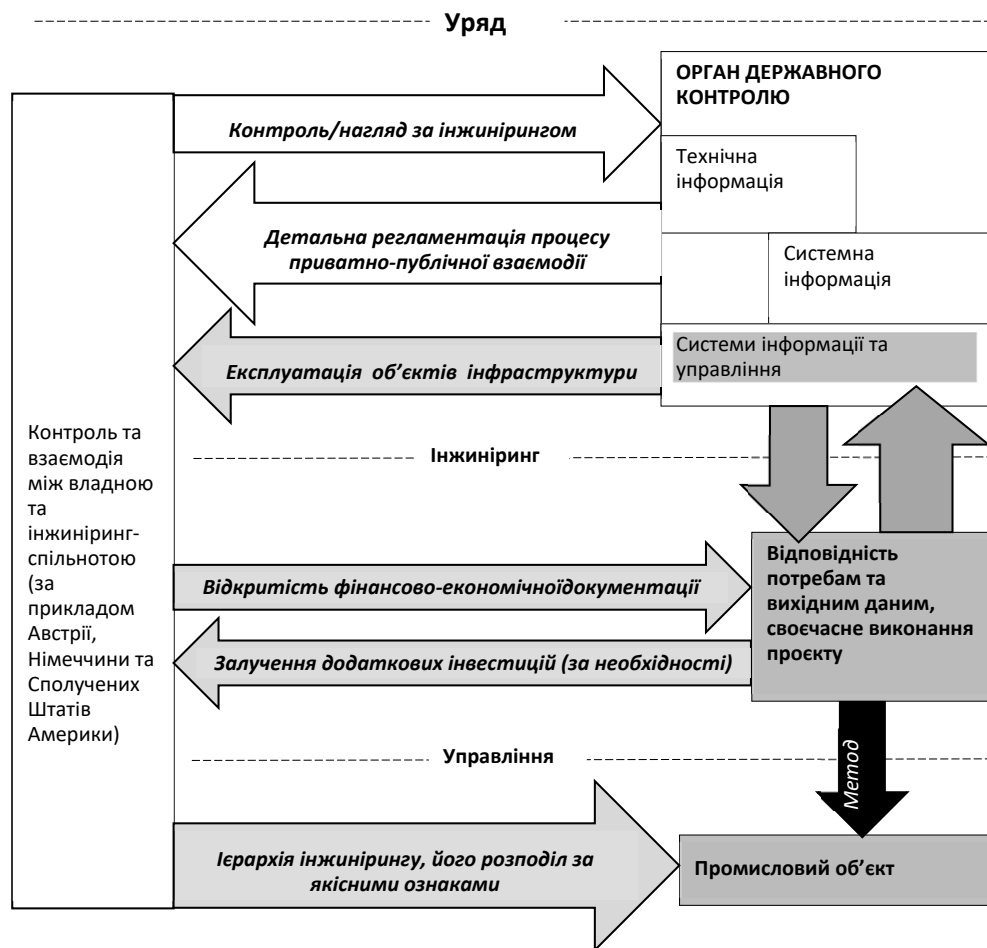

Рис.1. Державне регулювання інжинірингу в Європі та США

Наостанок, деякими державами Європейського співтовариства досі не зроблено чіткого розмежування між будівельним та експлуатаційним інжинірингом. Відтак, страждає предметна складова інжинірингової діяльності: відсутнє належне нормування будівельної складової інженерного процесу та управління вартістю або строками реалізації проекту [9; 10; 11].

Висновки. Грунтовний аналіз міжнародного досвіду державного регулювання інжинірингової діяльності

дозволяє визнати його системність, концептуальність та логічність. Розвинені країни Європи (Австрія, Німеччина, Франція, Швейцарія) та Сполучені Штати Америки будують ієрархію державно-приватної взаємодії, що дозволяє отримувати вигоду всім зацікавленим сторонам.

Окрім того, владно-урядовий апарат у Європі та недержавні організації в Америці створюють необхідні передумови для успішного здійснення конструкторсько-проектних робіт, од-

ночасно реаліуючи власну контроль-но-наглядову функцію (моніторинг, перевірка документації та аналіз фінансових транзакцій). Враховуючи вищезазначене, можна констатувати гласний, відкритий та демократичний характер державного регулювання інжинірингової діяльності, окремі аспекти якого, з урахуванням вітчизняних реалій, можуть бути імplementовані в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. R. J. Harrington, Universities Power Engineering Conference, Galway, Ireland, September 1994.
2. Лозовський Л. Ш. Універсальний бізнес-словник / Л. Лозовський, Б. Рейзберг, А. Ратновський, 1997. -- 632 с.
3. ASME : The American Society of Mechanical Engineers (Setting the Standard) // Режим доступу : <https://www.asme.org>
4. Champy J. X-Engineering the Corporation: Reinventing Your Business in the Digital Age (WBB, 2002). – 240 p.
5. Ситник О. Досвід інжинірингової діяльності в сучасному економічному просторі / О.Б. Ситник, 2013. – с. 104 – 116.
6. Кащишин В. Передумови формування потреби підприємств в інжинірингових послугах впровадження нових технологій / В.М. Кащишин, 2013. – с. 56 – 60.
7. Квактун О. Сучасний стан світового ринку інжинірингових послуг / О. Квактун, Я. Лисенко, 2013. – С. 24 – 32.
8. Панченко Є. Економічна енциклопедія у трьох томах // ред. С. В. Мочерний, Т.1, 2000. – 864 с.
9. Зовнішньоторгова енциклопедія : під ред. С. Долгова (Москва, 2011). -- 447 с.
10. Непомнящий О. М. Аналіз сучасного стану фінансування міжнародними фінансовими організаціями інвестиційних проектів в Україні / О. М. Непомнящий, Ю. Г. Прав // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 19. – С. 72-76. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_19_17
11. Marusheva O.A. Special aspects of the structure of the state mechanism of legal regulation of socio-economic relations in construction with respect to highly developed countries, members of the European Union. *News of science and education*. 2019. № 3(64) 2019. P.26-33.

REFERENCES:

1. Harrington, R. J. (1994). *Universities Power Engineering Conference*. Galway [in English].
2. Lozovskii, L.Sh., Raizberg, B.A., Ratnovskii, A.A. (1997). *Universalnyi biznes-slovar [Universal business dictionary]*. Moscow: INFRA-M [in Russian].
3. Site of ASME: The American Society of Mechanical Engineers (Setting the Standard). www.asme.org. Retrieved from <https://www.asme.org> [in English].
4. Champy, J. (2002). *X-Engineering the Corporation: Reinventing Your Business in the Digital Age*. Warner Business Books [in English].
5. Sytnyk, O. (2013). Dosvid inzhynirynhovoї diialnosti v suchasnomu ekonomichnomu prostori [Experience of engineering activities in the modern economic space]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy mashynobudivnoi haluzi – Economics and management of machine-building enterprises*, 4, 104-116 [in Ukrainian].
6. Kashchyshyn, V. (2013). Peredumovy formuvannia potreby pidpriemstv v inzhynirynhovykh posluhakh vprovadzhennia novykh tekhnolohii [Prerequisites for the formation of the needs of enterprises in engineering services for the implementation of new technologies]. *Tekhnolohichniy audyt ta rezervy vyrobnytstva – Technological audit and production reserves*, 4, 12(2), 56-60 [in Ukrainian].
7. Kvaktun O., Lysenko Ya. (2013). Suchasnyi stan svitovoho rynku inzhynirynhovykh posluh [The current state

of the world market of engineering services]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*, 74, 24-32 [in Ukrainian].

8. Panchenko, Ye. (2000). *Ekonomichna entsyklopediia [Economic Encyclopedia]*. (Vols. 1). S. V. Mochernyi (Eds.). [in Ukrainian].

9. Andreeva, O. D., Arsenov, V. I., Artemkina, E. V. (2011). *Vneshnetorgovaia entsyklopediia [Foreign trade encyclopedia]*. S. Dolhova (Eds.). Moscow: Ekonomika [in Russian].

10. Nepomniashchyi, O.M., Prav, Yu.H. (2016). Analiz suchasnoho stanu finansuvannia mizhnarodnymi finansovymi orhanizatsiiamy investytsiinykh proektiv

v Ukraini [Analysis of the current state of financing by international financial organizations of investment projects in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 19, 72-76. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_19_17 [in Ukrainian].

11. Marusheva, O.A. (2019). Special aspects of the structure of the state mechanism of legal regulation of socio-economic relations in construction with respect to highly developed countries, members of the European Union. *News of science and education*, 3(64), 26-33 [in English].